

Maa- ja metsätalousministeriö
Lainsäädäntöneuvos
Maija Kaukonen

Muistio
x.x.2022 (luonnos 23.12.2022)

Liite 1

Valtioneuvoston asetus porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

1 Asian tausta

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain (986/2011), jäljempänä *porotalouden rakennetukilaki*, muuttamista koskeva laki on tullut voimaan x.x.xx (EV 165/2022 vp – HE 164/2022 vp). Porotalouden rakennetukilain muutos sisältyi hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi maatalouden rakennetuista annetun lain, porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain ja kolttalain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta (HE 164/2022 vp).

Porotalouden rakennetukilain 4 §:n 1 momentin mukaan lakia sovelletaan tuettaessa porotalouden harjoittamista poronhoitolaissa (848/1990) tarkoitettulla poronhoitoalueella. Muihin luontaiselinkeinoihin kuin porotalouteen kohdistuvia tukia myönnetään porotalouden rakennetukilain 4 §:n 2 momentissa määritellyllä poronhoitoaluetta pienemmällä, niin sanotulla luontaiselinkeinoalueella pohjoisimmassa Lapissa.

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuen kohteena voivat olla luontaiselinkeinot, joita ovat porotalous ja muun luontaiselinkeinojen ohella pienimuotoisesti harjoitettu tavanomainen maatalous- tuotanto, ammattimainen metsästys, marjastus ja sienestys sekä, lukuun ottamatta kalastusta ja metsätaloutta, muu luonnon jatkuvaan tuottokykyyn perustuvien luonnonvarojen hyödyntäminen. Vaikka porotalous on mainittu tukijärjestelmän nimessä erikseen, säädöksissä porotalous on yksi luontaiselinkeinoista ja osa maatalouden alkutuotantoa.

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun valtioneuvoston asetuksen (276/2017), jäljempänä *porotalouden rakennetukiasetus*, 1 §:n mukaan sitä sovelletaan porotalouden rakennetukilain 3 §:ssä tarkoitettuihin tukijärjestelmiin. Lain mukaiset tukijärjestelmät ovat elinkeinonharjoittajan investointituki, nuoren elinkeinonharjoittajan aloitustuki, elinkeinonharjoittajan asunnonrakentamistuki, paliskunnan investointituki, paliskunnan aitojen kunnossapitotuki, tutkimusrahoitus ja erityiset etuudet. Edellä mainitulla asetuksella otettiin käyttöön porotalouden rakennetukilain mukaiset edellä mainitut tukijärjestelmät. Nykyiset tukikohteiden tukimuodot ja tuen enimmäismäärät ovat porotalouden rakennetukiasetuksen liitteessä.

Porotalouden rakennetukiasetuksella säädetään porotalouden rakennetukilakia tarkemmin tuen myöntämisestä ja maksamisesta sekä tuessa jatkuvasti noudatettavista ehdoista ja menettelyistä.

Suomen yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman (jäljempänä *CAP-suunnitelma*) toimeenpano alkaa 1.1.2023. Se kytkeytyy Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan uudistukseen vuosiksi 2023—2027. Komissio hyväksyi Suomen CAP-suunnitelman 31.8.2022 täytäntöönpanopäätöksellään. CAP-rahoituskautta edeltäneen ohjelmakauden Manner-Suomen maaseudun kehittämishjelmaan 2014—2020 sisältyi osarahoitteisena nuoren elinkeinonharjoittajan aloitustuki,

jonka avustusosuus on maksettu osarahoitettuna ohjelman aloitustukiin varatuista varoista. Nuoren elinkeinonharjoittajan aloitustuki ei enää sisälly CAP-suunnitelmaan, joten jatkossa kaikki poro- ja luontaiselinkeinojen rakennetukijärjestelmiin sisältyvät tuet rahoitetaan kokonaan kansallisin varoin.

Porotalouden rakennetukiasetusta ei ole tarkoituksenmukaista korvata kokonaan uudella valtioneuvoston asetuksella, koska porotalouden rakennetukilain muutoksessa tehtiin paljon vain päivitysluonteisia teknisiä muutoksia ja lisäksi maatalouden rakennetuista annettuun lakiin (1476/2007) tehtyjen muutosten kanssa yhteneväisiä muutoksia. Viimeksi mainituista mainittakoon muutos toimenpiteiden aloittamisen sallittuun ajankohtaan, joka jatkossa on tukihakemuksen jättämisen ajankohta kuitenkin tuen hakijan omalla riskillä. Sekä maatalouden rakennetuista annettuun lakiin että porotalouden rakennetukilakiin sisältyy myös uusi pykälä tuen myöntämisen rajoituksista ja kummastakin laista poistettiin lupamenettely tuen käyttöä koskevasta pykälästä.

2 Asian valmistelu

Valtioneuvoston asetus on valmisteltu virkатыönä maa- ja metsätalousministeriössä yhdessä Ruokaviraston asiantuntijoiden kanssa.

3 Taloudelliset vaikutukset

Poro- ja luontaiselinkeinojen rakennetukijärjestelmiä toteutetaan jatkossa kokonaan kansallisin varoin ja niihin liittyvät avustukset myönnetään maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) varoista. Nuoren elinkeinonharjoittajan aloitustuen avustusosuus sisältyi osarahoitteisena Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020, mutta se ei sisälly CAP-suunnitelmaan. Aloitustuen avustusosuus myönnetään Makeran varoista sen käyttösuunnitelmassa tarkoitukseen käytettävissä olevien varojen rajoissa. Jos haettu tukimäärä ylittää käytettävissä olevien varojen määrän, rahoitettavat hakemukset valitaan valintamenettelyä käyttäen.

Komission päätöksen K(2016) 1752 mukaan perinteisten porotalousjärjestelmien investointitukeen ja ylläpitoon käytettävän kansallisen tuen enimmäismäärä saa olla 2 miljoonaa euroa vuodessa. Varat osoitettaisiin kyseiseen käyttöön Makeran käyttösuunnitelmassa ja porotalouden rakennetukilain 112 §:n mukaisesti maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä.

Poro- ja luontaiselinkeinojen rakennetukijärjestelmän tuet voidaan myöntää avustuksena, korkotukilainan korkotukena, valtionlainaan liittyvänä tukena (korkoetuus, korkovapaus, lyhennyksen vapaa-vuosi, lyhennyksen lykkäys, lainan täysi tai osittainen vakuudettomuus), valtiontakaukseen liittyvänä tukena, valtion maan käyttöön liittyvänä etuutena sekä valtionlainan tai korkotukilainan yhteydessä vapautena varainsiirtoveron suorittamisesta taikka edellä mainittujen tukimuotojen yhdistelmänä. Tutkimusrahoitusta myönnetään porotalouden ja luontaiselinkeinojen toimintaedellytyksiä ja kehittämistä koskeviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kyse on erikseen porotaloudelle myönnettävästä tutkimusrahoituksesta Makeran muun tutkimusrahoituksen lisäksi.

Porotalouden rakennetukilain investointituen ja asuntorakentamisen avustuksiin on käytetty yhteensä noin 1,84 miljoonaa euroa vuodessa, joista paliskuntien investointien osuus on ollut noin 1,5 miljoonaa euroa. Aloitustuen avustusosuutta on maksettu noin 0,25–0,5 miljoonaa euroa vuosittain. Korkotukilainojen korkotuki sisältyy valtion talousarviossa maatalouden rakennetukien korkotukilainojen myöntövaltuuteen (momentti 30.10.41).

4 Säännöskohtaiset perustelut

2 § Euroopan unionin lainsäädännön soveltaminen

Porotalouden rakennetukiasetuksen 2 § ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan. Asetuksen 1, 4 ja 5 momenttia ei kuitenkaan sisällöllisesti muutettaisi, joista kuitenkin 4 ja 5 momentit olisivat jatkossa 3 ja 4 momentit.

Pykälän 1 momentissa säädetään, että yksinomaan porotaloutta koskevan tuen myöntämisen edellytyksenä on, että tuettava toimi täyttää porojen ja porotuotteiden tuotantoon ja kaupan pitämiseen Suomessa myönnettävien kansallisten tukien sallimisesta annetun Euroopan komission päätöksen K(2016) 1752, ehdot. Kyseistä momenttia sovelletaan määräajan, koska päätös on voimassa 31.12.2025 saakka. Kyseessä olevasta kokonaisuudesta valmistellaan komissiolle uusi notifikaatio siten, että tukijärjestelmän toimeenpano jatkuu ilman keskeytyksiä.

Pykälän 2 momentissa säädetään muiden luontaiselinkeinojen kuin porotalouden tuesta. Asetuksen mukaan muuta luontaiselinkeinoa kuin porotaloutta koskevan tuen ja tutkimusrahoituksen myöntämisen edellytyksenä on, että tuettava toimi täyttää tiettyjen maa- ja metsätalouseläiden tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun komission asetuksen (EU) N:o 702/2014 ehdot. Tämän asetuksen, niin sanotun *maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen*, korvaa jatkossa vastaava asetus eli (asetuksen nimi oikeaksi, jos poikkeaa nykyisestä, korvaava asetus on valmistelussa) tiettyjen maa- ja metsätalouseläiden tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annettu komission asetus (EU) N:o xxx/xxxx. Muuta luontaiselinkeinoa kuin porotaloutta koskevat investointituet on ilmoitettu komissiolle maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen 14 artiklan mukaisena tukena. Tutkimusrahoitus on ilmoitettu komissiolle kyseisen asetuksen 31 artiklan mukaisena tukena.

Nuoren elinkeinonharjoittajan aloitustuki ei sisälly uuden rahoituskauden CAP-suunnitelmaan. Tämän vuoksi sitä koskevaa nykyisen pykälän 3 momenttia ei enää tarvita, koska siinä säädetään kyseisen tukijärjestelmän sisällyttämisestä Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmaan 2014–2020. Nuoren elinkeinonharjoittajan aloitustuki ehdotetaan sisällytettäväksi nykyiseen 2 momenttiin eli myös sitä koskisi jatkossa maatalouden ryhmäpoikkeusasetus. Tästä nuoren elinkeinonharjoittajan aloitustuen muuttumisesta kokonaan kansallisesti rahoitettavaksi tehdään maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen edellyttämä ilmoitus komissiolle kyseisen asetuksen nykyistä 18 artiklaa vastaavan uuden artiklan mukaisena tukena.

Nykyisiä 4 ja 5 momenttia, jatkossa 3 ja 4 momentti, ei ehdoteta muutettavaksi. Erityiset etuudet myönnetään toiminnan kohteen perusteella eikä niitä siten voida myöntää edellä mainittujen säännösten tai CAP-suunnitelman perusteella. Ehdotetussa 3 momentissa tarkoitettu erityinen etuus myönnetään edelleen vähämerkityksisenä tukena niin sanotun *maatalouden de minimis -asetuksen* (EU) N:o 1408/2013 eli Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen maatalousalalla annetun komission asetuksen nojalla. Komission asetuksen soveltamisaikaa jatkettiin 31.12.2027 saakka komission asetuksella (EU) 2019/316. Ehdotetussa 4 momentissa tarkoitettu erityinen etuus puolestaan myönnetään edelleen

vähämerkityksisenä tukena niin sanotun *kalastusalan de minimis asetuksen* (EU) N:o 717/2014 eli Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen kalastus- ja vesiviljelyalalla annetun komission asetuksen nojalla. Tämän komission asetuksen soveltamisaikaa on jatkettu 31.12.2029 saakka.

3 § Valtiontukilainsäädännön rajoitukset tuen myöntämiselle

Porotalouden rakennetukiasetuksen 3 §:n 1 momentissa säädetään vaikeuksissa olevien yritysten jättämisestä tukien ulkopuolelle ja 2 momentissa sääntöjenvastaisen ja yhteismarkkinoille soveltumattoman valtiontuen takaisinperintää koskevan perintämääräyksen olemassaolon estävästä vaikutuksesta tuen myöntämisessä (ns. Deggendorf-ehto). Kumpikin tuen myöntämisen rajoitus on säädetty jatkossa porotalouden rakennetukilain uudessa 7 a §:ssä. Tämän vuoksi 3 § ehdotetaan kumottavaksi porotalouden rakennetukiasetuksesta.

10 § Omat tuotantopanokset

Pykälään ehdotetaan muutosta vain 1 momenttiin sisältyviin oman työn arvoihin. Yksityiseen rahoitukseen hyväksyttävät omat tuotantopanokset pysyisivät samana kuin porotalouden rakennetukiasetuksessa on nykyisin. Oman työn arvona olisi jatkossa 20 euroa työntekijätunnilta sisältäen pienkoneiden käytön nykyisen ollessa 15 euroa. Jos työ tehdään käyttäen traktoria tai muuta vastaavaa työkonetta, työn arvo olisi jatkossa 40 euroa tunnilta henkilötyön lisäksi nykyisen ollessa 30 euroa. Maatalouden rakennetuesta annettavaan valtioneuvoston asetukseen ehdotetaan saman suuruisia korotuksia.

14 § Ammattitaito

Porotalouden rakennetukiasetuksen 14 §:ään ei tehtäisi muuta muutosta kuin poistettaisiin nykyisestä 1 momentista sen jälkimmäinen virke. Tästä johtuen 14 §:n 1 momenttiin ei enää sisältyisi säännöstä siitä, että ammattitaito voidaan osoittaa myös oppisopimuskoulutuksella tai näyttötutkinnoilla. Oppisopimuskoulutus ja näyttötutkinnot ovat tapoja suorittaa tutkintoja tai tutkinnonosia. Nykyinen käytäntö vuoden 2018 opintouudistuksen jälkeen on, että erillisiä näyttötutkintoja ei enää ole. Siten pykälän ehdotettu sisältö kattaa myös oppisopimuskoulutuksen ja näyttötutkinnon avulla hankitun osaamisen tai ammattitaidon.

20 § Investointituen ulkopuolelle jäävät kustannukset

Nykyisen porotalouden rakennetukiasetuksen 20 §:ssä säädetään niistä kustannuksista, joista investointitukea ei makseta. Pykälän 1 kohdassa säädetään muun ohella tuotanto- ja tukioikeuksista. Nämä ehdotetaan poistettavaksi 1 kohdan luettelosta. Tukijärjestelmissä ei ole enää käytössä tuotanto-oikeuksia ja tämän vuoksi ne ehdotetaan poistettavaksi pykälän ko. kohdasta tarpeettomina. Lisäksi tukioikeudet poistuvat vuoden 2023 alusta, ja sen vuoksi nekin ehdotetaan poistettavaksi 20 §:n 1 kohdasta.

Voimassa oleva pykälän 7 kohta ehdotetaan poistettavaksi kyseisen pykälän luettelosta, koska laissa olisi vuoden 2023 alusta säännös asiasta. Nykyisen 7 kohdan mukaan ennen tukipäätöstä syntyneistä menoista, lukuun ottamatta rakentamisinvestoinnin edellyttämää suunnitelmaa, ei makseta investointitukea. Porotalouden rakennetukilain 11 §:n 1 momentin, joka tulee voimaan 1.1.2023, mukaan tukia ei myönnettäisi sellaiseen toimenpiteeseen, jonka toteuttaminen on aloitettu ennen tukihakemuksen jättämistä. Edellä säädetystä poiketen ennen tukihakemuksen jättämistä aiheutuneita

siin tuettavaksi haettavaan toimenpiteeseen liittyviin välttämättömiin suunnittelukustannuksiin voidaan tukea kuitenkin myöntää. Viimeksi mainitun osalta porotalouden rakennetukilain muutoslain voimaantulosäännöksen mukaan suunnittelukustannuksiin ei kuitenkaan voida tukea myöntää, jos ne ovat aiheutuneet ennen 1.1.2023.

25 ja 36 §. Hyväksyttävät kustannukset osamaksukaupassa ja leasingrahoituksessa. Tuen kohde ja hyväksyttävät kustannukset

Porotalouden rakennetukiasetuksen 25 ja 36 §:ssä viitataan asetuksen 2 §:n 2 momenttiin sisältyvään asetukseen. Edellä on selvitetty, että 2 momentissa tarkoitettuna asetukseen korvaava asetusta on valmistelussa. Pykälään ei ehdoteta tehtäväksi muutoksia, jos edellä 2 §:n 2 momentissa mainitun uuden maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen artiklojen numerointi ei muutu. Tämä asiakokonaisuus selviää ennen lopullista asetuksen esittelyä ja muistio korjataan lopullisen tilanteen mukaiseksi.

41 § Menon todennettavuus

Pykälän 1 momentin ensimmäiseen virkkeeseen ehdotetaan tehtäväksi lisäys (erittelyn toimenpiteessä *todennettavasti* aiheutuneista menoista ja toimenpiteen etenemisestä). Lisäys tarkentaisi pykälän sisältöä vastaten nykykäytäntöä ja ollen jatkossa vastaava kuin jatkossa maatalouden rakennetuesta annettavassa asetuksessa ja maaseudun yritystukia koskevassa asetuksessa.

42 § Aloitustuen avustuksen maksu

Porotalouden rakennetukilain 56 §:n 1 momentin muutoksen johdosta avustusmuotoisen elinkeinon harjoittajan aloitustuen saaja hakee jatkossa itse maksatusta. Muutoksen mukaan avustus maksetaan kahtena eränä. Ehdotetun 42 §:n 1 momentin mukaan aloitustuen avustusosuus maksettaisiin kahtena saman suuruisena eränä. Pykälän 2 momentin mukaan avustuksen toisen erän maksamisen edellytyksenä olisi liiketoimintasuunnitelman toteuttaminen ja aloitustuki maksettaisiin enintään viiden vuoden aikana tilanpidon aloittamisesta. Lisäksi aloitustuen avustusta haettaessa olisi pystyttävä osoittamaan, että liiketoimintasuunnitelmaa on toteutettu. Tällöin olisi esimerkiksi annettava selvitys yrittäjätulon kehittymisestä. Ehdotettu 2 momentti, nykyinen 3 momentti, olisi nykyisen porotalouden rakennetukiasetuksen sisältöinen lukuun ottamatta siitä poistettavaa sanaa *moitteeton* (... liiketoimintasuunnitelman *moitteeton* toteuttaminen). Poistaminen olisi perusteltua, koska sanan käytäntöön soveltaminen ei ole yksiselitteistä ja se voi aiheuttaa tulkintavaikeuksia.

43 § Muun avustuksen maksu ja lainan nosto

Porotalouden rakennetukiasetuksen 43 §:n 3 momentin mukaan maksettavaksi haetun avustuksen ensimmäisen ja viimeisen erän on oltava vähintään 20 prosenttia avustuksena myönnetyn tuen määrästä ja lainan ensimmäisen ja viimeisen erän on oltava vähintään 20 prosenttia tuen kohteena olevan lainan kokonaismäärästä. Uudeksi käytännöksi ehdotetaan, että maksettavista eristä vain viimeisen erän suuruutta säänneltäisiin jatkossa. Viimeisen erän suuruus olisi edelleen 20 prosenttia. Viimeisen erän suuruuden määrittelyllä pyrittäisiin varmistamaan hankkeen loppuun saattaminen ja välttymään myös turhilta takaisinperinnöiltä. Maatalouden rakennetuesta annettavaan asetukseen ehdotetaan tehtäväksi vastaava muutos.

52 ja 53 § Luottolaitoksen kuluja korvaaminen. Lainaan liittyvän tuen seuranta

Pykälissä olevat viittaukset Maaseutuvirastoon ehdotetaan korvattavaksi viittauksella Ruokavirastoon. Maaseutuvirasto on yhdistynyt Elintarviketurvallisuusviraston (Evira) kanssa ja toimii nykyisin nimellä Ruokavirasto.

55 § Valtiontakauksen kohde ja ehdot

Porotalouden rakennetukiasetuksen 55 §:n 1 momenttia ehdotetaan valtiontakaukseen liittyen muutettavaksi siten, että myös nuoren elinkeinonharjoittajan aloitustukeen liittyvälle lainalle voitaisiin myöntää valtiontakaus. Maatalouden rakennetuista annetun lain (1476/2007) muuttamisen yhteydessä on nuoren viljelijän aloitustukeen tulossa myös vastaava uusi tukimuoto vuoden 2023 alussa.

Porotalouden rakennetukiasetuksen 55 §:n 5 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi tekninen sanamuodon tarkennus, koska porotalouden rakennetukilain 42 §:n 3 momentissa on jo säädetty vastavakuuden asettamisesta.

57 § Valtiontakauksesta perittävät maksut ja luotonantajalle suoritettava korvaus

Pykälän 2 momentissa oleva viittaus Maaseutuvirastoon ehdotetaan korvattavaksi viittauksella Ruokavirastoon edellä 52 ja 53 §:n osalta selvitetystä johtuen.

Voimaantulosäännös

Porotalouden rakennetukiasetuksen muuttamista koskeva asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2023. Asetusta sovellettaisiin myös asetuksen voimaan tullessa vireillä olevaan tukihakemukseen. Tutkimusrahoituksen hakuaika riippuisi asetuksen voimaantulosta ja jatkuisi huhtikuun loppuun. Porotalouden rakennetukiasetuksen tukijaksot ja muut hakajat jäisivät ennalleen.

5 Lausuntopalaute

6 Laintarkastus

Asetus...